

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

פרק שביעי

מעשי המורדים, צרותיהם ויסוריהם. טיטוס כבש את העיר התחתונה.

א. והמורדים מהרו ללכת אל ארמון המלך, אשר רבים מבני ירושלים בטחו במשגבו והניחו בו את רכושם, והניסו את הרומאים משם והכו נפש את כל העם הנאסף שם, כשמונת אלפים וארבע מאות נפש, וגזלו את כל הכסף. ושנים מן הרומאים נתפשו חיים, האחד מחיל-הרוכבים והשני מן הצבא הרגלי. את הרגלי שחטו היהודים מיד וסחבו את נבלתו אל העיר. והרוכב אמר, כי יוכל לגלות ליהודים דבר, אשר יהיה להם לישועה, והוביל אל שמעון. ואחרי אשר לא נמצא דבר בפיו, נמסר על-ידי ארדלא, אחד משרי-הצבא, לעשות לו משפט-מות. ארדלא עקד את ידיו לאחוריו וכסה את עיניו והוציאו אל מול מחנה הרומאים להמיתו. אך בעוד היהודי שולף את חרבר מתערה, מהר השבוי לברוח אל הרומאים. ובהמלט האיש מפני השונאים, לא צוה טיטוס להמיתו, אבל חשב, כי אין מקום בצבא-הרומאים לאדם, אשר נתפש חי בידי שונאיו. על-כן לקחו הרומאים ממנו את כלי-נשקו וגרשו אותו ממחנה צבאם. והדבר הזה נחשב בעיני בעל-נפש לענש קשה ממות.

ב. וביום השני גרשו הרומאים את השודדים מן העיר התחתונה ושלחו באש את פלה עד השלילה. ואף כי שמחו למראה העיר הבווערת, הנה נואשו מתקותם לשאת את שללה, כי כבר הספיקו המורדים לנצל את פלה ויצאו עם הבז אל העיר העליונה. הם לא נחמו על מעשיהם הרעים גם בפעם הזאת, ועוד התפארו כדרך אנשים העושים טובה רבה. למראה העיר היוקדת אמרו באור-פנים, כי הפעם יערב להם מותם, אחרי אשר נשמד כל עם ירושלים ובית-המקדש נשרף והעיר בווערת באש, ולא נשאר דבר לאויביהם. אולם גם בהגיע הצרה למרום-קצה לא חדל יוסף מלבקש מהם רחמים על שארית העיר והרפה ליסר אותם על אכזריותם ועל חטאותיהם וגם להורותם דרך ישועה, אך שכר לא היה לדבריו, כי-אם לעג וקלס. ויען אשר לא נאותו המורדים להסגיר את נפשם בידי האויב ולהפר בזה את שבועתם, אף לא עצרו כח לצאת על הרומאים למלחמה ולקוות לישועה, כי היו סגורים כמו בכלוב, וגם לא יכלה ימינם להשאר במנוחה, אחרי אשר הסכינה לשפוך דם כל היום, — על-כן פשטו לפני העיר וארבו בין החרבות לנפשות האנשים האומרים לנפול אל הרומאים. רבים נתפשו בכף, והם שחטו את כלם, כי מרב המצוק לא היה כח לאיש להשמט מידם, ואת נבלותיהם השליכו למאכל לכלבים. אולם בעיני אלה היתה כל מיתה קלה ממות-רעב, ועל-כן

בחרו גם לנוס אל הרומאים, אף כי נואשו כבר מתקותם למצא חנינה, וברצון נפלו בידי המורדים המרצחים. ובקרבת העיר לא היתה אף כברת-ארץ ריקה, כי בכל מקום נמצא אחד מחללי הרעב או המרד — או היה מלא המונים של חללי הרעב והמרד יחד.

ג. עוד צל תקוה נשאר לעריצים ולחבר השודדים אשר אתם, כי יעלה בידם להמלט דרך המנהרות: הם בטחו, כי לא יוכלו הרומאים למצואם בברחם שמה, ואמרו בנפשם להתחבא שם, עד אשר יחריבו הרומאים את העיר כליד ויסורו מעליה, ואז יוכלו גם הם להמלט על נפשם. אולם תקותם זאת היתה חלום, כי לא נגזר עליהם להסתר מעיני האלהים וגם מעיני הרומאים. אך עד בוא פקדתם בטחו במחסה הנקבות אשר מתחת לאדמה, והרבו לשרוף בעיר יותר מהרומאים, ואת הבורחים מן השרפה אל המחותרות המיתו בהמון ושללו את רכושם. וכאשר מצאו בידי איש פת-לחם, גזלו אותה ובלעוה בעודה טבולה בדם (בעליה). וגם בקרבם כבר פרצו מריבות-אחים בגלל השלל אשר גזלו, ולולא מהרה מפלת העיר לבוא, כי אז החלו לאכול גם את בשר המתים בחמת-יאושם.

פרק שמיני

הקיסר שפך סוללות על העיר העליונה והקריב את כלי-הרעש וכבש את העיר.

א. וכראות הקיסר, כי העיר העליונה היא תלויה מכל עבריה ולא יוכל לכבשה בלי סוללות-מלחמה, חלק את העבודה הזאת בין אנשי-חילו ביום עשרים לחדש לואוס (אב). וקשה היה להביא את כל העצים הדרושים, כי נחשפו, כאשר אמרתי, כל המקומות מסביב לעיר במרחק מאה ריס למען הסוללות הראשונות. ארבעת הלגיונות הקימו את בניי-המלחמה ממערב לעיר, למול חצר המלך, והמון צבא-הברית ויתר החיל שפך סוללה על לשכת-הגזית ועל הגשר ועל מגדל שמעון ובן גיורא, הוא אשר הקים אותו למשגב בעת מלחמתו עם יוחנן.

ב. ובימים ההם נאספו שרי-צבא האדומים בסתר ויעצו עצה להסגיר את עצמם בידי הרומאים ושלחו חמשה אנשים אל טיטוס ובקשוהו לכרות אתם ברית. טיטוס קוה, כי גם העריצים יכנעו מפניו, בסור מעליהם האדומים, אשר נטלו חלק במלחמה בראש. אחרי המלכו זמן רב בדעתו הסכים לאחרונה ושלח מעליו את האנשים. והאדומים התכוננו לעזוב את העיר, והנה נודע הדבר לשמעון והוא מהר להמית את חמשת האנשים, אשר

יצאו לדבר עם טיטוס, ואת ראשי האדומים עם יעקב בן סוסא נשוא-הפנים ביניהם תפש ואסר בכלא, אף צוה לשמור על המון האדומים, אשר היו כאובדי-עצות בהללקח מהם נשיאיהם, ולהציג על החומה אנשי-משמר זריזים. אולם נבצר מפח השומרים לעצור בעד הפליטים הרבים, הנופלים אל השונא, ואף כי גדל מספר ההרוגים, רבו ועצמו מהם הנמלטים, והרומאים קבלו את פלם, כי טיטוס בטוב-לבו לא נוקק לפקדותיו הראשונות, וגם אנשי-הצבא כבר שבעו מדם ולא הוסיפו להמית את הבורחים, ועוד קוו לבוא על שכרם, כי רק את אורחיה-העיר שלחו לחפש, אולם את יתר ההמון עם הנשים והטף מכרו לעבדים ולא הרבו במחירם, כי גדל מאד המון הנמכרים ומספר הקונים היה מצער. ואף כי העביר טיטוס קול, לבלי יפול אליו איש בגפו, למען יצאו אליו האנשים לבתיהם ולמשפחותיהם, בכל-זאת קבל גם את היחידים בחסד והקים בית-דין להבדיל מהם את הראוים לענש-מות. והנמכרים לעבדים היו לאין-מספר, ורק בני ירושלים, ארבעים אלף נפש ויותר, נפדו מעבדות, כי שלח אותם הקיסר ללכת אל כל הטוב בעיניהם.

ג. ובימים ההם יצא אחד הכהנים, ושמו יהושע בן תבתי, אשר נשבע לו הקיסר להציל את נפשו, אם ימסור בידו חלק מכלי-הקדש, והוציא אליו מקיר ההיכל שתי מנורות-זהב כתבנית מנורות ההיכל ושלחנות ומזרקים א) וקערות, פלם זהב סגור וכבדים במשקלם מאד. מלבד זאת נתן לו גם את הפרכת ואת בגדי הכהנים הגדולים עם אבניהחן ועוד רבים מכלי עבודת-הקדש. גם שומר אוצר-המקדש, ושמו פינחס, נפל בידי הרומאים וגלה להם את מקום כתנות הכהנים ואבנטיהם, גם הרבה ארגמן ותולעת-שני, אשר נצבר שם לצרכי הפרכת, ומלבד זאת הרבה קנמון וקציעה והמון בשמים (סמים) אחרים, אשר בללו אותם והקריבו קטרת לאלהים יום-יום. ונוסף על אלה מסר הרבה מיתר כלי-המקדש וגם מעדי-הקדש ואף כי נתפש בחזק-יד, עשה לו טיטוס כמשפט בורחיה-המלחמה ונתן לו את נפשו לשלל.

ד. וכאשר כלתה עבודת הסוללות לקץ שמונה-עשר יום בשביעי לחודש גורפיאיוס (אלול), הקריבו הרומאים את מכוונותיהם אל החומה, ורבים מן המורדים נואשו הפעם מתקותם להציל את העיר, אלה עזבו את החומה ועלו אל המצודה ואלה ירדו אל המנהרות. ורבים התיצבו על החומה ונלחמו בשונאים המקריבים את מכוונת-הרעש, אולם הרומאים התגברו עליהם בגדל המונם ובכחיהם, ומה גם כי נלחמו ברוח גבורה עם שונאים, אשר נמס לבבם וכשל פחם, וכאשר נבקע חלק החומה ואחדים מן המגדלים כרעו תחת הכרים המנחחים, מהרו מגני העיר לברוח. וגם על העריצים נפלה

(*) במקור: גביעים (קרטירים).

מחמת נוראה וגדולה עוד יותר מהצרה אשר מצאתם; כי עוד טרם נסד הרומאים לעלות על החומה, נמוגו אלה מפחד ובקשו להם מנוס. ואלה האנשים, אשר הרימו לפנים למרום קרנם והשתבחו במעשי תועבותיהם, שחו עתה לארץ ועצמותיהם רחפו ממגור, עד אשר נדו כל רואיהם לתמורה הזאת ושכחו, כי הם נבזים מאדם. הם אמרו לרוץ אל החל (אשר הקימו הרומאים) ולהדוף את השומרים מפניהם ולהבקיע להם דרך ולהמלט. אולם בהביטם כה וכה ראו, כי אין אתם אנשיהם הנאמנים בבריתם מתמול שלשום, כי נמלט כל איש אל אשר מצאה ידו בצרה הזאת. והנה מהרו אליהם אנשים והגידו, כי כבר נבקעה כל חומת המערב והרומאים פרצו בתוך העיר. ואלה ספרו, כי מבקשי נפשם הולכים וקרבים, ואנשים אחרים, אשר עיניהם ראו זרות מגדל פחדם, אמרו, כי נראה כבר האויב עומד בראש המגדלים. לשמע הדברים האלה נפלו העריצים על פניהם ובכו על תעותי אשר שם לא יכלו האויבים לתפשם ביד חזקה לעולם, בלתי-אם ברעב. והרומאים, אשר עבדו בזעזע-אפים לכבוש את החומות הרפות, כבשו באפס-יד את המגדלים, אשר נבצר מהם ללכדם בכלי-מלחמה, כי שלשת המגדלים, אשר תארתי את צורתם למעלה, שגבו מכל מיני מכוונות שבעולם.

ה. העריצים עזבו את המגדלים—ונכון הדבר, כי בידי אלהים השלכו משם—וברחו אל העמק אשר מתחת השלח. וכאשר השיבו רוחם מעט ורָוַת להם מפחדם, מהרו לרוץ אל החל הקרוב שמה, אולם לא מצאו בנפשם די-עז בצרתם הגדולה, כי הפחד והאסונות הכשילו את פחם—ובידי השומרים עלה להדפם ולהפיצם, ואחד אחד נמלטו אל המנהרות. וכאשר כבשו הרומאים את החומה, הקימו את נסיהם בראשי המגדלים ומחאו כף בקול-תרועה ופצחו פה בשירת-נצחון, כי סוף המלחמה היה קל להם מתחלתה, ובלא שפך-דם עלו על החומה האחרונה. הם לא האמינו כמעט למראה עיניהם, ובהביטם סביב ואין איש מן האויבים, נדהמו ונבוכו. ואחרי זאת פרצו כנחל ברחובות, והכו בחרב את כל הנופל בידם, והמיתו אנשים לאין-מספר, ושרפו את הבתים באש על הנמלטים בתוכם. ואחרי אשר הרבו להרוס ולנתוק את הבתים, באו בתוכם לשלוח ידם אל הבזה, ומצאו את החדרים מלאים חללי רעב, ושערו שער למראה ויצאו בידם ריקות. אך אם גם נרתעו אנשי-הצבא מפני המתים האלה, הנה לא חסה עינם על החיים, וכל הנמצא נדקר בידיהם

(א) הם המגדלים הידועים הפיקוס, פצאל ומרים, אשר תאר אותם המחבר למעלה.

הם הקימו תלי חללים ברחובות והציפו את כל העיר במצולת דם, עד אשר קָבַה הדם את הלהבה במקומות רבים. לַעַת ערב השיבו הרוצחים את ידיהם ובלילה פשתה הלהבה, וביום השמיני לַחֲדָשׁ גִּזְרֵי־אִיֹס (אלוף) עָלָה הַשַּׁחַר עַל מוֹקֵד יְרוּשָׁלַיִם, היא העיר, אשר כה רבו צרותיה ומצוקותיה בימי המצור, וְלֹא רֵאתָה טוֹבָה בְּכֹל יְמֵי הַיּוֹתָה כְּמֵדַת צְרוֹתֶיהָ אֱלֹהִים, כִּי אִזּוֹ קָנָא קָנָאוּ כֹל בְּאֵי-עוֹלָם בְּאַשְׁרָהּ. וְרַק עֶזְרָן אֶחָד הֵבִיא עֲלֶיהָ אֶת כֹּל הָאֲסוּנוֹת הָאֱלֹהִים, כִּי הַצְמִיחָה דוֹר [נִבֵּל וּמִשְׁחִית] אֲשֶׁר כֹּזֵה, וּמִיָּדוֹ בָּא עֲלֶיהָ הַקֶּץ.

פרק תשיעי

פְּקוּדוֹת הַקִּיסָר אַחֲרֵי בּוֹאוֹ אֶל הָעִיר. מִסְפַּר הַשָּׁבוּעִים וְחַלְלֵי הַמַּלְחָמָה. עַל-דֵּבַר הַפְּלִיטִים, אֲשֶׁר שָׂרְדוּ אֶל הַמְּנַהֲרוֹת, וְשִׁמְעוֹן וִיוֹחָנָן בְּכֹלֵם.

א. וְטִיטוֹס בָּא אֶל הָעִיר וְהִשְׁתַּוּמֵם עֲלֶיהָ מֵאֵד וּבִפְרֵט עַל חֹזֶק חוֹמוֹתֶיהָ וּמַגְדְּלֶיהָ, אֲשֶׁר עֲזָבוּ אוֹתָם הָעֲרִיצִים בְּשִׁגְעוֹנָם. בְּרֵאוֹתוֹ אֶת גְּבַה־הַמַּגְדְּלִים הַמְצַק וְאֶת גְּדֹל סַלְעֵי הַבְּנִין וְאֶת הַדְּבָק הַמְכֻנֵּן בִּינֵיהֶן וְגַם אֶת מֵדַת עֲבֵי הַמַּגְדְּלִים וְקוֹמָתָם, קָרָא: „הָאֱלֹהִים נִלְחַם לָנוּ — כִּי רַק יָד הָאֱלֹהִים הַחֹזֶקָה גִּרְשָׁה אֶת הַיְהוּדִים מִן הַמַּצּוֹדוֹת הָאֱלֹהִים, כִּי מֵה תַעֲשִׂינָה יָדֵי אָדָם וּמְכוֹנּוֹתָיו לַמַּגְדְּלִים אֲשֶׁר כְּאַלֶּהָ?" הוּא הִרְבֵּה עוֹד לְדַבֵּר עִם אוֹהֲבָיו, וְאַחֲרֵי-כֵן שִׁלַּח לְחַפְשֵׁי אֶת אֲסִירֵי הָעֲרִיצִים, אֲשֶׁר נִמְצְאוּ עֲצוּרִים בְּמַצּוֹדוֹת, וְצוּהָ לְהָרוֹס אֶת שְׂאֵרֵי הָעִיר וְלְהַפִּיל אֶת חוֹמוֹתֶיהָ, וְהַשְׂאִיר רַק אֶת הַמַּגְדְּלִים הָאֵלֶּה (הַשְּׁלֶשָׁה) לְזִכָּר מְזוֹלוֹ הַטוֹב, אֲשֶׁר עָמַד לוֹ בַּמַּלְחָמָה וּמָגַר לִפְנֵיו אֶת הָעִיר הַבְּצוּרָה, אֲשֶׁר נִבְצַר מִיָּדֵי אָדָם לְכַבְשָׁה.

ב. וְכַאֲשֶׁר עִיפוּ יָדֵי אֲנִשְׁי־הַצַּבָּא מִכְּבֵד הַרְצָח, נִרְאָה בְּעִיר הַמּוֹן רַב מְיוֹשְׁבֵיהָ, אֲשֶׁר נִצְלוּ מִן הַמַּטְבַּח. וְהַקִּיסָר צוּהָ לְהַמִּית רַק אֶת הַמְזֻנְיִים הָעוֹמְדִים עַל נַפְשָׁם וּלְקַחַת אֶת יֵתֵר הָעַם בְּשִׁבִי. וְאַנְשֵׁי־הַצַּבָּא עָשׂוּ כְּמַצּוֹתוֹ וְעוֹד הוֹסִיפוּ לְהַמִּית גַּם אֶת הַזֹּקְנִים וְאֶת הַחֲלָשִׁים, וְאֶת הַבְּרִיאִים וְהָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר מִצְאוּ בָהֶם חֶפֶץ, דַּחְפוּ אֶל הַרְהִיבֵית וּסְגְרוּ אוֹתָם בְּעִזְת־הַנְּשִׁים. וְהַקִּיסָר הִפְקִיד אֶת אֶחָד עֲבָדָיו הַמְּשַׁחֲרָרִים לְשִׁמּוֹר עֲלֵיהֶם, וְאֶל פְּרוֹנְטוֹן אוֹהָבוֹ אָמַר לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט כָּל אִישׁ וְאִישׁ. פְּרוֹנְטוֹן צוּהָ לְהַמִּית אֶת כָּל הַמּוֹרְדִים וְהַשׁוֹדְדִים, אֲשֶׁר גָּלָה מֵהֶם אִישׁ אֶת תּוֹעֲבוֹת רַעְהוֹ, וּמִקְרָב הַצַּעֲרִים הַבְּדִיל אֶת הַגְּדוֹלִים בְּקוֹמָה וְאֶת יַפְי־הַתָּאֵר וְחֶשֶׁף אוֹתָם לְחַגְה־הַנְּצַחוֹן א), וּמִיתֵר הָעַם אֲסַר כָּל בַּחוּר מִבְּנֵי שְׁבַע־עֶשְׂרֵה וּמַעֲלָה וְשִׁלַּח אוֹתָם לְעֵבֹד בְּסִבְלוֹת

(*) טְרִימוֹפּוֹס, בִּיּוֹנִית: טְרִיאַמְבוֹס.

מצרים א). ורבים מהם נתן טיטוס למנחה למדינות שונות להעבירם בבתי-חזיון, למען ימותו איש בחרב אחיו או במלחמה עם חיות רעות. והקטנים מבני שבע-עשרה נמכרו לעבדים. ובעוד פרונטון שם פדות בין הנתפשים, והנה גועו מהם כאחד-עשר אלף איש ברעב, כי מנעו מהם השומרים את לחמם מגדל שנאתם אליהם, וגם רבים מהם מאנו לנגוע בלחם אשר נתן להם. ואמנם לא נמצא די-לחם להמון השבויים הרב.

ג. ומספר השבויים, אשר נתפשו בכל עת המלחמה, היה תשע רבבות ושבעת אלפים, ומספר המתים בכל עת המצור היה מאה ועשרה רבוא. רבם יהודים, אך לא ילידי המקום (ירושלים). כי מכל עברים נאספו אנשים אל ירושלים, למועד חג-המצות, ופתאם סגרה עליהם המלחמה. ובאשר צר המקום לשאתם, פרץ ביניהם לראשונה דבר-הזות, ואחרי-כן בא הרעב והרבה את חליהם. ואמנם לא נבצר מירושלים להכיל המון עצום כזה, והדבר הזה נגלה, כאשר מנה צסטיוס את היהודים. כי ברצות צסטיוס להראות את תפארת ירושלים לקיסר נירון, למען אשר לא יבוז לעם היהודים, בקש את הכהנים למצא את מספר העם הגדול, אם יש הדבר לאלידם. והנה הגיע החג הנקרא פסח (פסחא), אשר בו היהודים מקריבים זבחים מתשע שעות עד אחת-עשרה שעה, והחבורה הנמנית על קרבן אחד לא מעטה מעשרה אנשים ב), כי לא יכול אדם לאכול מבשר הקרבן לבדו — ורבים הצטרפו גם לחבורות בנות עשרים איש —, והכהנים מנו את הזבחים ומספרם היה עשרים וחמשה רבוא וחמשת אלפים ושש מאות, והמקריבים אותם היו אנשים טהורים, אשר התקדשו לחג, כי למצרעים ולזבים ולנשים דוות וליתר הטמאים היה אסור לאכול מבשר הזבח, וגם בני-הנכר (הערלים) הבאים אל ירושלים לעבוד את האלהים לא לקחו בו חלק.

ד. והנה רב העם, אשר נמצא אז בירושלים, נאסף מכל הארץ, כאילו נגזרה גזרה על כל העם להסגר כמו בבית-כלא. וכאשר התלקחה המלחמה מסביב לירושלים, היתה העיר מלאה המונות אדם; על-כן עצם מספר החללים ממספר המתים בכל מגפה רעה הבאה בידי אדם או בידי שמים. — ואחרי אשר המיתו הרומאים חלק האנשים היוצאים אליהם ואת שאריתם לקחו בשבי, חקרו למצא את האנשים המסתתרים במנהרות וקרעו את שכבת האדמה אשר על-גבן ואת כל הנופלים בידם הכו לפי חרב. ובמנהרות נמצאו כאלפים פגרים, מהם פגרי אנשים, אשר טרפו את נפשם בכפם, ורבם חללי רעב. ונוראה היתה צחנת הפגרים, אשר עלתה באף הרומאים הפורצים במנהרות,

(א) הכונה כהרי לוב, הסמוכים למצרים, מקומות מכרה הזהב.

(ב) במקור: גברים.

ורבים מהם מהרו לעזוב את המקום. אך נמצאו גם אנשים, אשר תאות בצעם השיאתם לרדת ולפלוס להם דרך על ערמות הפגרים. כי הרבה כלי-חפץ נגלו במחתרות, ואין דרך אשר לא תישר בעיני חומד-כסף. הם הוציאו רבים מאסירי העריצים, כי גם בבוא צרתם עד קצה לא חדלו ממעשי-רשעתם. ואמנם אלהים שלם לשניהם יחד כגמול ידיהם. כי יוחנן, אשר התענה ברעב יחד עם אָחיו בקרב המנהרות, פנה כדל שואל אל הרומאים לתת לו את ברייתם, אשר בעט בה לפנים לא פעם ולא שתים. וגם שמעון, אשר נלחם זמן רב עם המצוק, הסגיר את עצמו בידי השונאים, כאשר נספר עוד למטה. הוא הושם במשמר והקדש להרגה ביום הג-הנצחון. ויוחנן נשפט למאסר-עולם. — הרומאים שרפו את כל קצות העיר ונתצו את החומה.

פרק עשירי

ירושלים נפלה לפני זה חמש פעמים בידי אויביה, ועתה חרבה בפעם השנייה. קורות העיר בקצרה.

א. ככה נפלה ירושלים בשנה השנית למלכות אספסינוס בשמיני לחדש גורפּיאָיוס (אלול). וכבר לפני זה נכבשה חמש פעמים ובידי אויביה ועתה חרבה בפעם השנית. אַסוֹכְיוֹס מלך מצרים א, ואחריו אנטיוכוס, ואחריו פומפיוס, ואחרי אלה סוסיוס יחד עם הורדוס — כבשו כלם את העיר, אולם השאירו אותה על תָּהָה. ועוד לפני אלה כבש מלך בכל את העיר והחריבה במלאת אלף וארבע מאות וששים ושמונה שנה וששה חדשים ליום הַסֶּדֶה. והראשון, אשר בנה את העיר, היה מושל הכנענים, אשר נקרא בלשון אבותינו „מלך צדיק“ (מלכי-צדק ב), וכשמו כן היה, כי הוא הראשון אשר פָּהַן לאלהים והוא אשר בנה את המקדש ג) לראשונה וקרא שם ירושלים לעיר, אשר היה שמה שָׁלֵם בתחלה ד). דָּוִד מלך היהודים גרש את עם הכנעני מירושלים והושיב בקרבה את אָחיו ואחריו, לקץ ארבע מאות ושבעים ושבע שנה וששה חדשים.

א) הכונה לַשִּׁישַׁק מלך מצרים, אשר לכד את ירושלים בימי רחבעם בן שלמה, במצריית נקרא: שְׁטוֹנְק, ועל יסוד זה אצל רבים מסופרי היונים: סְטוֹנְקִיס. בספר הקדמוניות קרא לו מחברנו — איסקוס (בנוסחאות סוסקוס-שושק, כמו שנמצאה בכתוב מלכים-א, י"ד, כ"ה).

ב) המחבר אינו מוסר את השם העברי, כי-אם כותב את הוראתו בלֶבֶד.

ג) ביונית: הירון, ἱερόν.

ד) כאן גלה המחבר דעתו, כי השם ירושלים מקָבֵר משתי מלים, והאחת היא

חרבה העיר בידי הבבלים. ומימי דוד, הוא מלך היהודים הראשון, אשר משל בירושלים, עד חרבן העיר בידי טיטוס עברו אלף ומאה ושבעים ותשע שנה. ומראשית הוֹסְדָה עד חרבנה האחרון עברו אלפים ומאה ושבעים ושבע שנה א). אולם כל קדמות העיר וכל עֲשֵׂרָה הגדול והמון בניה הרבים הנפוצים בכל אפסי תבל וכל גדל תהלת עבודת-האלהים בקרבה, — כל אלה לא עמדו לירושלים בהגיע קֶצֶה. אלה דברי אחרית מְצוֹר ירושלים.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

המלה היוונית ירו (Hiero), לאמרי: הקדושה, וכן חשבו גם רבים מן הסופרים היוונים. ואת שנוי השם שָׁמַם לירושלים יָחַס לַמַּלְכִי-צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁמַם, אשר בנה, לדעתו, בקרב העיר מקדש (או מזבח) ועשה אותה לְעִיר-הַקֹּדֶשׁ.
 (א) המספרים אינם מְדֻקְדָּקִים וסותרים זה את זה.